

Sanat, sointumerkit...

Nuotit ensin

Nuotin kirjoitustehtävä kannattaa vaiheistaa siten, että yhtä työvaihetta tehdään jakson verran ja sitten toista. Esimerkiksi ensin pari säettä nuotteja, sitten niiden säkeiden sanat, soinnut ja muut merkit. Tällä oppitunnilla tehdään kansanlaulu vaiheittain ja aloitetaan, niin kuin luontevaa on, nuoteista.

PDF-tiedosto tulostusta varten.

Tuonne taakse metsämaan Kansanlaulu

The image shows a musical score for the song 'Tuonne taakse metsämaan'. It consists of two systems of music. The first system has a treble clef, a key signature of two flats (B-flat and E-flat), and a common time signature. The melody is written on a single staff. Below the staff, the lyrics are written in Finnish. Above the staff, several chords are indicated: Cm, Fm, Cm, A^b, Fm, and a first ending bracket containing B^b7 and E^b. The second system starts at measure 5 and continues with the melody and lyrics. Chords indicated above the staff include Dm^{7b5}, G⁷, Cm, B^b7, E^b, G⁷, Cm, G⁷, and Cm. The lyrics are: 'Tuon - ne taak - se met - sä - maan sy - dä - me - ni ha - laa. Siell' on mie - li ai - ni - aan, sin - ne toi - von - sa - laa. Siel - lä met - sä - mö - kis - sä on kau - nis kul - ta - se - ni.'

Aluksi luodaan nuottipohja, tee alla oleva esimerkki (kokeile ensin itse, ohjeet ovat esimerkin jälkeen):

Tuonne taakse metsämaan Kansanlaulu

The image shows a blank musical staff with a treble clef and a key signature of two flats (B-flat and E-flat). The staff is empty, with only a vertical bar line at the beginning, indicating it is a template for creating a musical skeleton.

- File-valikko>New
- Manuscript Paper>Treble staff>Next
- House Style>Next
- Time Signature and Tempo>Alla Breve >Next

- Key Signature>C minor (valitse ensin ikkunan yläreunasta Minor keys)
- Score Info>Title "Tuonne taakse metsämaan">Composer "Kansanlaulu">Finish

Seuraavaksi kirjoita nuotit esimerkin mukaan, ohjeet esimerkin jälkeen.

Tuonne taakse metsämaan Kansanlaulu

The image shows a musical staff with a treble clef and a key signature of two flats (B-flat and E-flat). The staff contains the beginning of the melody for the song 'Tuonne taakse metsämaan', starting with a quarter note on G4, followed by a quarter note on A4, a quarter note on B4, and a quarter note on C5. The melody continues with a quarter note on B4, a quarter note on A4, a quarter note on G4, and a quarter note on F4.

- Valitse numeronäppäimistöltä 4 ja kirjoita hiirellä siemennuotti es'
- 3-e-d-4-c-3-c-7-b
- 4-c-e-5-g
- 4-c-c-a-3-a-g
- 5-f-g
- f-g (Kirjoitetaan 2. maali -- viides tahti -- jo nyt)
- 4-g-c-,(numeronäppäimistön pilkku)-b-3-a
- 4-,(pilkku)-g-3-f-4-,(pilkku)-g-3-f
- 4-e-e-d-d
- 5-c-c

Sitten voisi laittaa kertausmerkit paikalleen. Varmuuden vuoksi puhdistetaan pöytä edellisen työvaiheen jäljiltä: paina kaksi kertaa esc-näppäintä. Näin varmistutaan siitä, ettei mitään ole aktivoituna, mikä saattaisi sijoittaa kertausmerkin yllättävään paikkaan. Create-valikon Barline-apuvalikossa on End Repeat (loppukertausmerkki). Valitse se ja klikkaa neljännen tahdin loppua, kertausmerkki ilmestyy paikalleen. Samalla tavalla on tehtävä kuudennen tahdin alkuun alkukertausmerkki (Start Repeat) ja yhdeksännen tahdin loppuun kertausmerkki. Muista tyhjentää pöytä esc-näppäimellä ennen kunkin kertausmerkin lisäämistä.

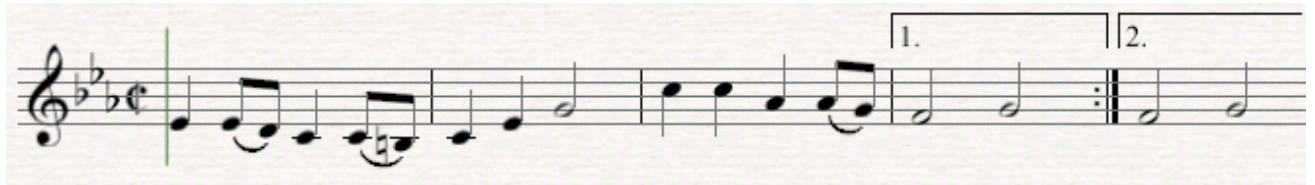
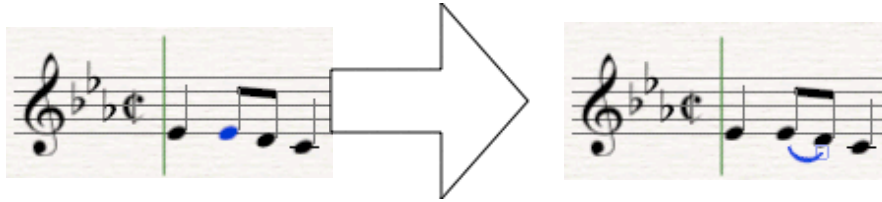

Laitetaan seuraavaksi 1.- ja 2.-maalit. (Valitettavasti Sibelius vähän haparoi maalien kanssa, ilman säätämistä niitä tuskin saa paikalleen.) Paina taas kaksi kertaa esc-näppäintä ja sitten hae Create-valikosta Line... Valitse oikeanpuoleisesta System lines -kentästä 1.-maali ja paina OK. Tipauta hiirellä maali neljännen tahdin alkuun. Vedä sitten hiirellä maalin oikeasta pystyviivasta maali oikean mittaiseksi.

Taas painetaan ensin esc-näppäintä ja sitten haetaan kakkosmaali. Nuotinkirjoitusosuus alkaa olla valmis. Laitetaan vielä pari legato-kaarta. (Muista esc.) Aktivoi kappaleen toinen nuotti klikkaamalla sitä hiirellä. Paina sen jälkeen S-kirjainta (Slur), ja kaari ilmestyy kahden kahdeksasosan välille. Laita samaan tapaan kaksi muutakin legato-kaarta.

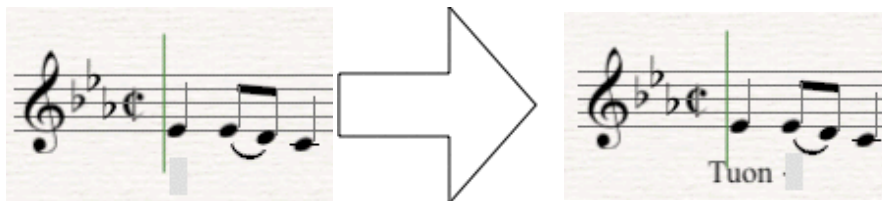

Viimeistelyä -- tekstit ja ulkoasu

Tässä vaiheessa on jäljellä kaksi tehtävää: sanojen ja sointumerkkien laitto sekä ylimääräisten tahtien poisto ja tahtimäärien tasaaminen viivastoille. Kannattanee edetä tässä järjestyksessä, sillä sanojen lisääminen vaikuttaa viivastolle järkevästi mahtuvien tahtien määriin.

(2xEsc)

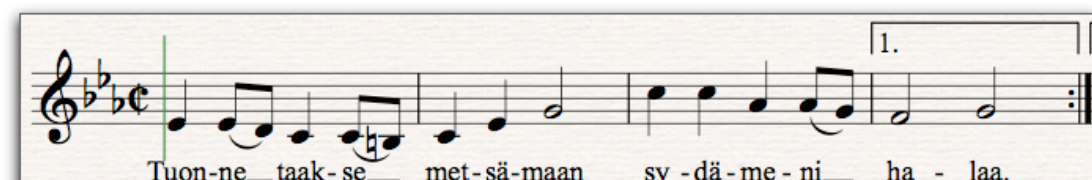
Sanat laitetaan tavu kerrallaan kunkin nuotin alle. Valitse Create-valikosta Text ja sieltä Lyrics line 1. Klikkaa hiirellä ensimmäisen nuotin alle, jolloin siihen ilmestyy vilkkuva kursori. Kirjoita ensimmäinen tavu "Tuon" ja paina tavuviivaa, jolloin nuottiin ilmestyy tavuviiva ja kursori hyppää seuraavan nuotin alle.

Kirjoita tavu "ne". Paina välilyöntiä kerran, jolloin kursori siirtyy d-nuotin alle. Koska tällä tavulla edetään kaksi nuottia, on välilyöntiä painettava toisenkin kerran. Kirjoita ensimmäinen säe.

Sibelius tekee automaattisesti kolme asiaa:

- jos tila käy tavulle ahtaaksi, Sibelius levittää tahtia tarpeellisen määrän
- jos teksti menee nuotin päälle, Sibelius siirtää tekstiriviä alaspäin,
- mikäli samaa tavua lauletaan kahden tai useamman nuotin ajan (melisma), Sibelius piirtää tavun perään alaviivan.

Entäpä, jos tulee kirjoitusvirhe:

- mikäli huomaat virheen kirjoitusvaiheessa, voidaan askelpalauttimella (backspace) pyyhkiä kirjoitettua tekstiä, peruuttaa voi myös edellisiin tavuihin asti,
- mikäli virheen huomaa myöhemmin, on yksinkertaisinta kaksoisklikata virheellistä tavua. Tavun perään ilmestyy vilkkuva kursori, jolloin virhelyönnit voi pyyhkiä askelpalauttimella pois.

(2xEsc)

Kirjoitetaan seuraavaksi toinen säe. Hae Create-valikosta Text ja Lyrics line 2, klikkaa hiirellä ensimmäisen nuotin alle ja kirjoita toinen säe. (Punaiset tavut ovat Sibeliuksen mielestä liian ahtaasti, mutta automaatio ei pysty niitä siirtämään.)

Tuon-ne taak-se met-sä-maan sy-dä-me-ni ha-laa.
Siell' on mie-li ai-ni-aan, sin-ne toi-von.

Ennen kuin kirjoitat sanan "salaa" siirrytään taas ylemmälle riville. Paina esc ja hae Create-valikosta Text ja Lyrics line 1, klikkaa hiirellä kakkosmaalin ensimmäistä nuottia. Kirjoita loput sanat.

Tuon-ne taak-se met-sä-maan sy-dä-me-ni ha-laa sa-laa.
Siell' on mie-li ai-ni-aan, sin-ne toi-von.
Siel-lä met-sä-mö-kis-sä on kau-nis kul-ta-se-ni.

Sointumerkit kirjoitetaan samaan tapaan. Valitse Crete-valikosta Text ja Chord symbols. Klikkaa ensimmäistä nuottia hiirellä, jolloin kursori alkaa vilkkua nuotin yläpuolella. Kirjoita Cm ja paina välilyöntiä kolme kertaa, jolloin kursori on siirtynyt tahdin puoliväliin, kirjoita Fm.

Tuon ne taak-se
Siell' on mie-li

Kirjoita seuraavaksi Cm, Ab, Bb7 ja Eb. Huomaa, että Sibelius kääntää alennusmerkin ja seiskan automaattisesti oikeaan asuun. Kakkosmaaliin laitetaan Dm7(b5) ja G7. Maaleissa automaatio (*Magnetic Layout*) siirtää maaleja pois sointumerkkien tieltä.

Tuon ne taak-se met-sä-maan sy-dä-me-ni ha-laa sa-laa

Tuon-ne taak-se met-sä-maan sy-dä-me-ni na-laa. sa-laa.
Siell' on mie-li ai-ni-aan, sin-ne toi-von.

Kirjoitusvirheet korjataan samaan tapaan kuin sanoituksessakin.

Kirjoita loput soinnut.

Kansanlaulu

Tuon-ne taak-se met-sä-maan sy-dä-me-ni ha-laa. sa-laa.
Siell' on mie-li ai-ni-aan, sin-ne toi-von.

6 Siel-lä met-sä-mö-kis-sä on kau-nis kul-ta-se-ni.

Viimeistellään nuottisivu ja aloitetaan maalien maalien siirtelyllä. Automaatio siirsi maalit aika ylös. Jos Bb7 ja Dm7b5 siirretään hiirellä hieman oikealle, maalit mahtuvat tulemaan alaspäin. Siirrä vielä sointua G7 oikealle, niin että punaväri vaihtuu siniseksi.

1. Bb7 Eb 2. Dm7(b5) G7

1. Bb7 Eb 2. Dm7(b5) G7

(Esc)

Ylimääräisten tahtien poistamiseksi on haluttu alue ensin aktivoitava. Tässä tapauksessa klikataan ensimmäistä tahtia hiirellä siten, että tahdin ympärille tulee kaksinkertainen laatikko.

ni.

Tämän jälkeen laajennetaan aktivointi koko loppualueelle. Siirrä nuottipaperia Navigatorikkunasta raahaamalla sivun alareunaan.

Paina sitten vaihtonäppäin (Shift) pohjaan ja klikkaa kappaleen viimeistä tahtia.

Ylimääräinen alue muuttuu aktiiviseksi, jonka voi poistaa askelpalauttimella tai delete-näppäimellä siten, että pidetään samalla ctrl- (Win) tai Cmd- (Mac) näppäintä alhaalla. Oletuksena ohjelma muistuttaa, mitä olet tekemässä, mutta huomautuksen saa pois, kun merkkää valinnan *Don't say this again*.

Navig...

Toinen rivi meni liian lähelle ylempää riviä. Klikkaa hiirellä jotakin tahtia alemmasta rivistä, kuitenkin siten, että hiiri ei osu nuottiin. Tahti saa sinisen laatikon ympärilleen ja siitä voi raahata koko riviä alaspäin.

Kappale on valmis, tulosta se File-valikon Print-komennolla.

[Oppitunnin alkuun](#)

Matti Ruippo 7.9.2009